

Instytut Informatyki i Matematyki Komputerowej

Uniwersytet Jagielloński

**Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgr. Piotra Brendela pt.
„Algorytm podzbioru acyklicznego: rozszerzenia i zastosowania”**

Obszar problemowy rozprawy

Przedstawiona mi do recenzji praca doktorska Pana mgr Piotra Brendela została napisana pod opieką prof. dr. hab. Mariana Mrozka na Wydziale Matematyki i Informatyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Tematem pracy jest rozszerzenie tzw. algorytmu wyznaczania podzbioru cyklicznego (Mrozek, Pilarczyk, Żelazna, Homology algorithm based on acyclic subspace, Comp. and Math. with App. 55(2008), 2395-2412) działającego na zbiorach kostkowych na przypadek kompleksów symplecjalnych. Rozprawa sytuuje się więc na pograniczu teorii homologii i algorytmiki, tzn. zawiera wyniki będące algorytmicznym podejściem wspomagającym obliczanie grup homologii. Wspomaganie to polega na redukcji kompleksów symplecjalnych z zachowaniem ich homologii, co zmniejsza rozmiar danych wejściowych (opis analizowanej przestrzeni topologicznej) i automatycznie pozwala na zaoszczędzenie pamięci podczas obliczeń.

Teoria homologii zajmuje się analizą i klasyfikowaniem rozmaitości charakteryzując je przez liczbę „różnych” cykli, jakie można wyznaczyć na tej powierzchni, przy czym cykle są „różne”, jeśli nie istnieje ciągła funkcja przekształcająca jeden z nich w drugi. Specyficznym rodzajem analizowanych rozmaitości są tzw. kompleksy symplecjalne, tzn. przestrzenie konstruowane przy pomocy punktów, odcinków, trójkątów oraz ich n -wymiarowych uogólnień. Rozprawa dotyczy takich właśnie przestrzeni topologicznych. Współczesne podejście do homologii to podejście algebraiczne, gdzie grupy homologii traktowane są jako elementy skończone generowanych grup abelowych. Homologią przestrzeni topologicznej X nazywa się zbiór niezmienników topologicznych X opisywanych przez ich grupy homologii $H_n(X)$, $i = 0, 1, \dots$, gdzie n -ta grupa homologii H_n reprezentuje n -wymiarowe „dziury” w X . Formalnie, n -ta grupa homologii definiowana jest jako grupa ilorazowa $H_n(X) = \ker(\partial_n) / \text{im}(\partial_{n+1})$, gdzie ∂_n jest operatorem brzegu, który n -wymiarowemu sympleksowi przyporządkowuje kombinację liniową wszystkich jego ścian $(n-1)$ -wymiaru.

Teoria homologii znajduje praktyczne zastosowanie w tzw. topologicznej analizie danych, która bada duże, wielowymiarowe, niekompletne i/lub zaszumione zbiory danych z wykorzystaniem technik topologicznych, w myśl zasady „data has shape and shape has meaning” (G. Singh). Analizy te mogą

również służyć do budowy modeli predykcyjnych opartych o analizę kształtu danych. Chociażby z tego tylko względu tematykę rozprawy uważam za bardzo aktualną oraz istotną.

Zawartość rozprawy

Praca liczy 110 stron i podzielona jest na 4 rozdziały poprzedzone wstępem przedstawiającym motywację oraz streszczenie głównych wyników rozprawy, oraz dwa dodatki. Rozdział 1 wprowadza czytelnika w podstawowe pojęcia z zakresu teorii homologii wykorzystywane w późniejszej części rozprawy. Rozdział 2 jest główną częścią pracy, zawierającą oryginalne wyniki doktoranta związane z algorytmem konstrukcji podzbioru cyklicznego. W rozdziale 3 opisano algorytm obliczania tzw. grupy podstawowej (czyli, nieformalnie mówiąc, grupy cykli na rozmaitości z operacją ich „sklejania”) dla pewnej klasy CW-kompleksów. Rozdział 4 to podsumowanie pracy. Dodatek A opisuje notację wykorzystaną do zapisu algorytmów, a dodatek B stanowi techniczną instrukcję kompilacji i użycia dołączonej do pracy implementacji algorytmu. Rozprawa zawiera również indeks pojęć, który bardzo ułatwia czytanie, zwłaszcza gdy chce się wrócić do jakiejś definicji.

Oryginalne osiągnięcia

Problem obliczenia homologii zadanej przestrzeni może być wymagający obliczeniowo, ale można go uprościć poprzez zredukowanie rozmiaru danych wejściowych korzystając z prostego faktu, iż

$$H_n(X) \cong H_n(X, A), n > 0,$$

gdzie A jest *podzbiorem acyklicznym* zbioru X , tzn. jest homologicznie równoważny punktowi, a $H_n(X, A)$ jest homologią relatywną. Równoważność ta oznacza, że homologię X można liczyć z pominięciem zbioru A , zatem jeśli A jest duży w stosunku do X , obliczenie homologii będzie szybsze niż w przypadku analizowania całego zbioru X .

Powyższa obserwacja stanowi podstawę do konstrukcji algorytmu. Oryginalne wyniki doktoranta zawarte w rozprawie to:

- projekt, implementacja i analiza złożoności obliczeniowej algorytmu konstrukcji podzbioru acyklicznego będącego rozszerzeniem algorytmu dla zbiorów kostkowych na przypadek kompleksów symplijalnych;
- modyfikacje w/w algorytmu pozwalające na zwiększenie jego efektywności poprzez zwiększenie rozmiaru konstruowanych podkompleksów;
- zaproponowanie sposobu zrównoleglenia algorytmu podzbioru acyklicznego;
- projekt i implementacja algorytmu obliczającego grupę podstawową określonej klasy CW-kompleksów.

Część wyników doktoranta została opublikowanych w dwóch publikacjach:

- Brendel, Dłotko, Ellis, Juda, Mrozek – Computing fundamental groups from point clouds, Appl. Alg. in Eng., Comm. & Comp. 26(2015), 27-48,
- Brendel, Dłotko, Mrozek, Żelazna – Homology Computations via Acyclic Subspace, LNCS 7309(2012), 117-127.

Oba czasopisma są dobre: pierwsze posiada Impact Factor, a w serii LNCS, również utrzymującej wysoki poziom, publikowane są głównie recenzowane artykuły pokonferencyjne.

Za rzecz bardzo wartościową w przedstawionej rozprawie uważam rzeczywistą implementację algorytmu podzbioru cyklicznego. W wielu pracach doktorskich z informatyki (nawet tych w naukach technicznych, o naukach matematycznych nie wspominając) algorytmy występują jedynie na papierze, a mgr Brendel napisał w pełni działający program implementujący zaprojektowany wcześniej algorytm.

Doktorant jest również autorem jednego z twierdzeń oraz części lematów opisanych w pracy (lematy 2.5, 2.11-2.14, 2.22-2.24, twierdzenie 2.15). Wyniki teoretyczne nie budzą moich wątpliwości, doktorant wykazuje się dobrym poziomem kultury matematycznej oraz znajomością teoretycznych podstaw algebry czy topologii algebraicznej i sprawnie porusza się w tym obszarze. W kolejnej części recenzji więcej uwagi chcę poświęcić samym algorytmom oraz wynikom dotyczącym ich analizy. W swojej zasadniczej idei algorytmy te sprowadzają się do szczególnych postaci algorytmów przeszukiwania wszerz, co może wydawać się dosyć proste i nieoryginalne. Jednak gdy zagłębić się w szczegóły, konstrukcja tych algorytmów wymaga bardzo dobrej znajomości topologii algebraicznej. W podejściu algorytmicznym do homologii występuje bowiem wiele subtelności i detali, które są niezwykle istotne dla poprawności działania algorytmów. Sposoby radzenia sobie z większością z nich są formalnie opisane w lematach i twierdzeniach zawartych w rozdziałach 1 i 2. Osobnym problemem – z punktu widzenia projektowania algorytmu – była kwestia doboru odpowiednich struktur danych dla reprezentacji rozmaitości (sympleksów, topleksów itp.) zapewniających nie tylko poprawność reprezentacji, ale i efektywność działania algorytmu.

Uwagi krytyczne i polemiczne

Nie mam najmniejszych wątpliwości, że algorytmy zawarte w pracy co do swej idei są poprawne – ich koncepcja jest dla mnie jasna i zrozumiała. Moje wątpliwości budzą natomiast pewne fragmenty dotyczące analizy złożoności oraz sposób samego zapisu algorytmów. W przypadku Algorytmu 2.1 nie przeprowadzono analizy złożoności tworzenia słownika (linia 2), co może mieć przecież wpływ na złożoność całego algorytmu. Nie jestem również pewien, czy w przypadku istnienia np. wierzchołka izolowanego algorytm go przeanalizuje (wydaje mi się, że taki wierzchołek będzie pominięty w liniach 4. i 12.). Algorytm ma zwrócić trójkę (V, E, C) gdzie C jest zbiorem topleksów, ale ze względu na linie 5. i 9. do zbiorów V i C zawsze będą dodawane te same elementy, w rezultacie czego na samym końcu dostaniemy $C = V$ (?): po wejściu do if-a w linii 4. w linii 6. element dodany w linii 5. do C

bezwzględnie dodawany jest do kolejki Q , a więc w pętli 7. w końcu w którymś momencie zostanie dodany do V . W pętli 10. co prawda do kolejki Q mogą być dodawane inne elementy, ale po powrocie, z chwilą wejścia do ciała if-a w linii 4. elementy te również w końcu trafią do obu zbiorów C i V . W linii 13. Występuje notacja (τ, η) co sugeruje krawędź skierowaną, a mamy chyba do czynienia z krawędziami nieskierowanymi.

Wydaje mi się, że algorytm 2.1. można w ogóle zapisać prościej, wykorzystując wyłącznie postać słownika D i informacje, jakie on zawiera, tzn. zbiór topleksów zawierających zadany wierzchołek – poniżej pseudokod uproszczonej wersji algorytmu dla konstrukcji V i E :

```
D := TwórzSłownik(S); Q :=  $\bigcup_v D[v]$ 
while Q !=  $\emptyset$ 
   $\tau$  := PobierzPierwszy(Q)
  forall  $\eta \in Q$ 
    if  $\tau \cap \eta \neq \emptyset$  E := E  $\cup$   $(\{\tau, \eta\})$ ; V := V  $\cup$   $\{\tau, \eta\}$ 
```

Natomiast zbiór C można chyba konstruować wykonując BFS na topleksach i po prostu dodawać tylko jeden topleks dla składowej:

```
Q :=  $\bigcup_v D[v]$ 
while Q !=  $\emptyset$ 
  C := PobierzPierwszy(Q); T := wierzchołki C
  forall  $\tau \in Q$ 
    if  $\tau \cap T \neq \emptyset$  Q := Q  $\setminus$   $\tau$ ; T := T  $\cup$  wierzchołki  $\tau$ 
```

Lemat 2.9 opisuje złożoność algorytmu 2.1 jako $O(\text{card } V \cdot (\dim S + 1) \cdot \deg D)$. Po pierwsze owo „+1” nie ma wpływu na złożoność w notacji O i spokojnie można je pominąć, ale to akurat jest szczegół. Poważniejszą usterką jest tu fakt, iż złożoność wyrażona jest w terminach elementów, które nie są częścią wejścia. Wejściem jest jedynie S i złożoność może zależeć tylko od jego rozmiaru. Rozmiar słownika niewątpliwie da się wyrazić w terminach wielkości S jako $O(S)$. Natomiast zmienna V jest w ogóle modyfikowana w trakcie działania algorytmu i jej rozmiar się zmienia w czasie, więc w ogóle nie można mówić o jej rozmiarze przy definiowaniu złożoności. Należy obliczyć górne ograniczenie na rozmiar V (które wynosi $O(S)$). Ostatecznie, złożoność algorytmu wynosi $O(|S|^3)$.

W algorytmie 2.2 do zbioru A w linii 3. dodane zostaną wszystkie $\sigma \in G$ niezależnie od warunku z linii 8, bo linia 3. wykonuje się bezwzględnie na początku każdego przebiegu pętli forall, a chyba nie o to chodziło? Przyjmując nawet, że algorytm działa tak, jak powinien, postać zbioru A w oczywisty sposób zależeć będzie od wyboru początkowego σ – na szczęście doktorant zauważył to i proponuje w rozdziale 2.3. usprawnienie pozwalające na dodanie do podkompleksu acyklicznego większej liczby elementów, niż by to wynikało z „naiwnej” wersji algorytmu 2.2.

W algorytmie 2.3. dobrze by było rozważyć złożoność dwóch operacji: sprawdzenia predykatu w linii 8. oraz operacji dodania elementu do zbioru w linii 12, gdyż mogą one wpływać na złożoność całego algorytmu.

Dla algorytmu 2.5. nie podano złożoności obliczeniowej. W przypadku algorytmu 2.6. z kolei brakuje mi rozważań na temat tego, czy wybór elementu W w linii 22. nie będzie aby miał wpływu na efektywność algorytmu (analogicznie do wyboru początkowego σ w algorytmie 2.2.).

W dodatku A.2 opisano składnię algorytmów – blok instrukcji oraz instrukcje warunkowe i pętle; w pracy doktorskiej z informatyki można sobie to darować.

Tablica 2.1 zawiera porównanie algorytmu podzbioru acyklicznego z algorytmem opartym na koredukcjach dla testowych kompleksów symplecjalnych pochodzących z pewnej bazy danych. Eksperymenty przeprowadzono jednak tylko dla trzech kompleksów, a baza ta zawiera ich aż 21 – dlaczego inne nie zostały poddane testom?

Tablica 2.2. zawiera wyniki doświadczeń dla kompleksów o wymiarach 3 i 4. Co z kompleksami większymi? Czy algorytm daje sobie z nimi radę?

Drobniejsze uwagi merytoryczne:

- na str. 6 doktorant prowadzi rozważania na temat złożoności algorytmu obliczania grup homologii i pisze, że w ogólnym przypadku (tzn. gdy współczynniki macierzy operatora brzegu niekoniecznie należą do ciała) jego złożoność jest *ponad* sześcienna – ale nie precyzuje jaką dokładnie, w szczególności interesujące jest to, czy jest ona nadal wielomianowa?
- str. 12: jest $X \cup_f U$, powinno być $X \cup_f Y$
- w definicji CW-struktury na str. 13 podzbiory K muszą być niepuste
- w tej samej definicji jest K^i a powinno być K_i
- str. 14d1: jest $B^{|\varphi|}$, powinno być $B^{|\sigma|}$
- str. 213d: jeśli $|S| < \infty$, to czy warunek, iż $c(\sigma) = 0$ dla *prawie wszystkich* sympleksów $\sigma \in S$ nie jest pusto spełnialny?
- str. 24g16 – brak definicji H_*
- str. 26g4: jest $v_0 - v_1 \in B_n(S)$, powinno być $v_0 - v_1 \in B_0(S)$
- str. 28d3: jest n , powinno być d
- str. 30g14: jest $\alpha, \beta \in \mathbb{Z}$, powinno być $\alpha_i, \beta_i \in \mathbb{Z}$
- str. 34d4: co z warunkiem $0 < k < l < n$ w przypadku, gdy $n = 2$?
- czy lematy 2.2, 2.4, 2.7, 2.8 są oryginalnym wynikiem doktoranta, czy też doktorant przytacza ich dowody z jakiegoś źródła?
- str. 39g19: suma U powinna być indeksowana, bo w takiej postaci UK oznacza sumę elementów ze zbiorów S_k , a nie zbiór K_n
- str. 39d8: niezdefiniowane H
- str. 45d5: jest „ścieżka”, powinno być „ścieżka W ”
- str. 45d14: skoro W jest ciągiem, to $W = (\sigma_1, \dots, \sigma_n)$, a nie $\{\sigma_1, \dots, \sigma_n\}$
- str. 58, algorytm, l. 17: jest „SympleksyZawierajace”, powinno być „TopleksyZawierajace”
- str. 64d16: struktura drzewa nie będzie zniszczona zawsze, ale tylko wtedy, gdy usuwana krawędź nie zawiera wierzchołka będącego liściem
- czy twierdzenie 3.16 jest wynikiem własnym doktoranta, czy też jego dowód istniał wcześniej, a doktorant jedynie go zweryfikował przy użyciu obliczeń?

- notacja opisana w dodatku A.16 powinna zostać wprowadzona wcześniej, ponieważ była używana w algorytmach w rozdziale 2

Drobne błędy językowe/literówki znalezione w rozprawie (nie wpływające w żadnym stopniu na ocenę merytoryczną pracy):

6g2: przecinek po „matematyczne”; 7d16 potrafią → mogą; 8d6 CW-kompleksów, → CW-kompleksów; 9g3 teoretycznie → teoretyczne; 14g3, 41g19 Ilość → Liczbę; 14d13 odwzorowuje → odwzorowuje; 20g19 symplecjajnym → symplecjajny; 22d5 kowymiariu → kowymiaru; 29d7, 42d18, 43d12 prze → przez; 30d12 Operacje → Operację; 33g18 różnymi → różnymi; 38d13 w postaci → postaci; 50g4 wejściowa → wejściową; 62d7 Obie z nich → Obie; 64g19 algorytm → algorytmu; 69d12 względów → względu; 72g12 równie → również; 73d12 indeks to → indeks; 74d8 orientacje → orientację; 76g1, 82d4 ilość → liczba; 77g14 ztablicowanej → stablicowanej; 77g16 ilość → liczbę; 82g17 wszystkie pary redukcyjne → wszystkich par redukcyjnych; 82d11, 82d12 ilość → liczby; 82d6 nawet znalezienie → znalezienie nawet; 83d6 uruchomiomy → uruchomiony; 84g11 odpowiadającym → odpowiadających; 88d8 3.11 → twierdzenia 3.11; 92g8 Dowiedzono → Dowiedziono;

Konkluzja

Podsumowując, uważam, że przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska mgr. Piotra Brendela zawiera oryginalne wyniki i pomimo kilku uwag krytycznych moja ogólna jej ocena jest pozytywna. Rozprawa ta w mojej ocenie spełnia wymagania zwyczajowe i ustawowe stawiane rozprawom doktorskim. W związku z tym wnoszę o dopuszczenie doktoranta do dalszych czynności przewodu doktorskiego.

Adam Roman

